

Тлумачальная запіска

Клас: 11

Тэма ўрока: “Маладыя гады, маладыя жаданні...” Маладое пакаленне ў рамане

I. Шамякіна “Сэрца на далоні”. Сімволіка назвы твора

Навучальная мэта: даследаваць маральна-этычныя праблемы, з якімі прыйшлося сустрэцца маладому пакаленню 60-х гадоў; паказаць актуальнасць рамана і яго надзённасць, раскрыць сімволіку назвы твора

Задачы:

- **ствараць** умовы для развіцця ўмення звязна і лагічна выказваць свае думкі, даваць грунтоўныя адказы на пастаўленыя пытанні; ствараць умовы для развіцця і ўдасканалення ўменняў і навыкаў калектыўнай і групавой працы вучняў на ўроку; выпрацоўваць навыкі самакантролю, узаемаацэнкі і самаацэнкі;
- **садзейнічаць** развіццю творчага мыслення і чытацкіх уменняў, культуры вуснага маўлення;
- **садзейнічаць** выхаванню пачуцця адказнасці за вынікі сваёй працы, камунікатыўнай культуры вучняў, пачуцця адказнасці свае ўчынкi, маральнай культуры моладзі, гуманнага стаўлення да людзей і свету.

Месца ў сістэме ўрокаў: апошні ўрок па вывучэнні рамана Івана Шамякіна “Сэрца на далоні”.

Формы працы: калектыўная, групавая.

Прыёмы актывізацыі пазнавальнай дзейнасці вучняў: аналіз праблемных пытанняў; аналіз супрацьлеглых выказванняў і думак; аналіз маральных праблемных сітуацый, сувязь іх з сучасным жыццём; аналіз афарызмаў; інсцэнізацыя ўрыўка з твора

Асноўныя метады: часткова-пошукавы, даследчы

Тып урока: камбінаваны (элементы праектнай тэхналогіі і педагагічных майстэрняў)

Від: урок-разважанне

Абсталяванне: партрэт I. Шамякіна, тэкст рамана “Сэрца на далоні”, мультымедыяная прэзентацыя, выстава кніг пісьменніка, раздатчны матэрыял: табліца “Маладосць. Будучыня”, табліца “Праблемы маладога пакалення 60-х гадоў”, табліца ўліку ведаў, анкета “5 з 20”, праекты груп па праблемных пытаннях, вучэбны дапаможнік па беларускай літаратуры для 11 класа (2009).

Прагназуюмы вынік:

напрыканцы ўрока вучні будуць

ведаць: маральна-этычныя праблемы, з якімі прыйшлося сутыкнуцца маладому пакаленню 60-х гадоў, сімволіку назвы твора;

умець: вызначаць жыццёвыя пазіцыі герояў, знаходзіць станоўчыя і адмоўныя рысы характару маладых людзей, выражаць адносіны да ўчынкаў герояў; ствараць вобраз героя з дапамогай цытат;

працаваць у групах, выказваць лагічна і паслядоўна свае разважанні.

Фарміраванне ў вучняў маральна-этычных поглядаў--адна з галоўных задач настаўніка літаратуры сучаснай школы. Раман Івана Шамякіна “Сэрца на далоні” з’яўляецца найбольш прыдатным для гэтай мэты матэрыялам, бо ў ім пастаўлены самыя надзённыя, самыя важныя жыццёвыя праблемы, якія хвалявалі маладое пакаленне на пачатку 60-х гадоў і не страцілі свайго сацыяльнага і этычнага значэння сёння. На сваім уроку я імкнулася дапамагчы вучням зразумець маральна-этычныя праблемы, узнятыя ў рамане, пераканаць вучняў у тым, што таталітарны рэжым негатыўна ўплывае на развіццё асобы ў грамадстве. Хацелася запэўніць вучняў у тым, што кожны чалавек мае права на самавызначэнне, на шанаванне яго духоўнага свету.

Урок “ Маладое пакаленне ў рамане І. Шамякіна “Сэрца на далоні”. Сімволіка назвы твора” з’яўляецца апошнім у сістэме вывучэння рамана, таму формай яго правядзення была абрана групавая работа. Праекты па праблемных пытаннях, якія падрыхтавалі вучні, ажывілі ўрок, далучылі вучняў да працэсу навучання, далі магчымасць заняць актыўную пазіцыю на ўроку.

Асноўныя метады, выкарыстаныя на ўроку: часткова-пошукавы (патрабуе ад вучняў умення не толькі адказаць на праблемнае пытанне, але і прывесці доказы).

Лічу, што кожны ўрок літаратуры (якую, як мы памятаем, называюць чалавеказнаўствам) павінен несці ў сабе духоўнае адкрыццё, таму мой урок у першую чаргу быў скіраваны на засваенне духоўнага зместу твора. Таму на ўроку былі выкарыстаны наступныя **прыёмы і формы:**

актывізацыі пазнавальнай дзейнасці вучняў: інсцэнізацыя ўрыўка з твора; аналіз маральных праблемных сітуацый, сувязь іх з сучасным жыццём; аналіз супрацьлеглых выказванняў і думак (дыспут); аналіз этычнага зместу афарызмаў;

інсцэнізацыя ўрыўка з твор: на ўроку вучні інсцэніравалі ўрывак з рамана “Мары моладзі 60-х гадоў аб будучыні”. Гэта інсцэніроўка стварыла асаблівы эмацыянальны настрой і дазволіла знайсці адэкватнае вырашэнне праблемнай сітуацыі. Усё гэта садзейнічала развіццю лагічнага мыслення, уменняў супастаўляць, параўноўваць, вылучаць істотнае. Да таго ж вучні развівалі вуснае маўленне, свае камунікатыўныя здольнасці;

аналіз праблемных пытанняў: кожная група працавала з праблемнымі пытаннямі.

(**Група Славіка.** Што прываблівае вас у вобразе Славіка, а што вы не можаце прыняць у вобразе юнака? **Група Тараса.** Ці можна Тараса лічыць прыкладам , лідарам для моладзі 60-х гадоў? А з пазіцый сучасніка Тарас можа быць лідарам? **Група Машы.** Каму ж даверыць свой лёс Маша—Славіку ці Тарасу?) Пастаноўка праблемных пытанняў стварыла праблемную сітуацыю на ўроку, актывізавала дзейнасць вучняў. Вучні з вялікай цікавасцю прынялі ўдзел у аналізе жыццёвых сітуацый, у якіх апынуліся героі рамана, і мкнуліся суаднесці дзеянні і ўчынкі герояў з этычнымі нормамаі і прынцыпамі. Да выканання задання вучні падышлі творча. Кожная група прэзентавала свой праект па праблемным пытанні;

аналіз супрацьлеглых выказванняў і думак: гэты прыём быў выкарыстаны ў час правядзення групавой дыскусіі, якая ўзнікла паміж вучнямі ў групе Тараса. (Ці можна Тараса лічыць прыкладам , лідарам для моладзі 60-х гадоў? А з пазіцый сучасніка Тарас можа быць лідарам?). У час дыскусіі вучні вучыліся разумець складанасць, супрацьлегласць жыццёвых і маральных з’яў;

аналіз этычнага зместу афарызмаў, выказванняў: вядома, што афарызмы, выказванні пісьменнікаў заключаюць у сабе глыбокую мудрасць, адкрыццё якой абуджае ў вучняў роздум над маральнымі праблемамі. Таму на ўроку былі прапанаваны вучням тры эпіграфы філасофскага і маральна-этычнага зместу (Анатоль Грачанікаў, Святлана Басуматрава, Анатоль Грачанікаў). У канцы ўрока я прапанавала яшчэ выказванні беларускіх пісьменнікаў аб сэнсе чалавечага жыцця, прызначэнні чалавека ў жыцці. Вучні вызначылі тыя выказванні, якія стануць для іх жыццёвым правілам, іх жыццёвым крэда.

Для арганізацыі зваротнай сувязі з вучнямі праводзілася рэфлексія па метаду “Анкета 5 з 20”. Вучням было прапанавана 20 жыццёвых каштоўнасцей , з якіх трэба было выбраць **пяць**, якія ўжо знайшлі сваё месца ў іх сэрцах Затым гэтыя паняцці патрэбна было запісаць на сваіх сардэчках-сімвалах , якія вучні рыхтавалі да ўрока і патлумачыць свой выбар.

Трэба помніць заўсёды, што духоўнасць, маральнасць, патрыятызм нельга выхаваць прамалінейнымі метадамі, бо такія паняцці выходзяць толькі праз творчае паглыбленне ў навучальны матэрыял. Англійскі педагог Уільям Артур Уорд адзначаў: “Пасрэднымі

настаўнік расказвае. Добры настаўнік тлумачыць. Выдатны настаўнік дэманструе. Вялікі настаўнік натхняе.” Таму я жадаю ўсім калегам-настаўнікам творчага натхнення і любові да сваёй працы.